

Попис одељака

Теоријски модел квантне поетике, 19 ♦ Мистика, квантна поетика и компаратистика, 22 ♦ Моје преводилачке авантуре: Кортасар и 1984 или Један корак напред, два корака назад: Тајно оружје превођења, 29 ♦ Ка квантном, 63 ♦ Интермецо о коану, 68 ♦ Подударања, 77 ♦ Квантни компјутер старих Инка, 78 ♦ Кипу, 80 ♦ Квантна поетика и интерпретација: Хајзенбергов принцип неодређености у књижевним проучавањима, 86 ♦ Читања у квантној поетици, 89 ♦ Суперпозиција значења и колапс у читању, 90 ♦ Пажња, 91 ♦ Ланац читалаца и интерсубјективна неодређеност, 93 ♦ Поетске импликације, 93 ♦ Квантне варијације, 94 ♦ Опет око читања: Вигнеров пријатељ као модел интерпретације, 94 ♦ Полицентрична прича као квантна спрега, 98 ♦ Стравичајни укрштаји, 99 ♦ Дишанове инсталације у Буенос Ајресу, 104 ♦ Лаканови чворови, 107 ♦ *Замка* Марсела Дишана и *Школице* Хулија Кортасара, 114 ♦ Међуигра: Даска у *Школицама*, 115 ♦ „Јужни аутопут“ и *Викенд*, 121 ♦ Огледало, 126 ♦ Протезе, 137 ♦ Како се долази до другог неба, 142 ♦ Лотреамон као тачка сусрета три барокне традиције: надреализам, *Tel Quel* и латиноамерички небарок, 173 ♦ Роберто Болањо и Лотреамонов дух као анђеоло историје, 175 ♦ Рио де ла Плата и пиринејске границе, 180 ♦ Баскијске културне инфлексije код Лотреамона и Кортасара: Културолошка белешка, 186 ♦ Пасаж као барокна алегорија,

192 ♦ Језик као пасаж, 193 ♦ Поетика хаоса и реда: Квантна
уплетеност надреализма и фантастичног реализма, 193 ♦
Поетика енергије: Језик као квантни медијум, 194 ♦ Лотреамон
у српском необароку: читања Јовице Аћина, 198 ♦ Авала и
Планина Аналог: Вертикала потраге, 200 ♦ Једначине, 202
♦ Квантни манифест растројства, 202 ♦ Веза микрокосмоса
и макрокосмоса, 206 ♦ Призма барока, 208 ♦ Од елипсе до
револуције значења, 210 ♦ Превођење као пролаз: Од барока
Новог света до квантне мистике, 214 ♦ Од недоумице до
бесконачне игре, 220 ♦ Плајиграње, 224 ♦ Приповедање са
фантомима, 226 ♦ Жути зид, 247 ♦ Завијутак, 278 ♦ Циклотрон:
Ка новом опису стварности, 289 ♦ Отворени процес са идејама,
313 ♦ Извори, 319

Да ли сам ја мачка, Шредингерова мачка? На ту мисао дошла сам тек после укрштања канапа који се протежу с краја на крај собе, у зракасте структуре местимично увезане у чворове. А иначе, плашио ме је Гибсонов Флетлајнер. И сва та прича о вештачкој интелигенцији. Обазриво и подозриво са таквим изразима, нарочито кад хоће да су термини. Ствар није нимало наивна, нарочито кад се урачуна и обична људска, пре леност него глупост. И ето: Артифицијални Велеум; Интелект, Интелигенција, Архитекта, у овом нашем људском језику води све до Бога. Делиријум некакав, тременс, од опијања Богом.

*

Шта све значи превод? Понекад, то може бити превод са, рецимо, шпанског на, рецимо, српски језик. Мноштво је таквих комбинација, а како ме Жак Дерида учи, и ја, као и други, имам само један језик, и тај језик није мој. Међутим, има и других језика са којих и на које се може преводити. Може се преводити са језика књижевности на језик квантне физике, опет рецимо. Или обрнуто? Нисам сигурна који је од ова два смера исправна метафора. У сваком случају, оно што хоћу да кажем јесте, како се идеје и термини из квантне физике могу превести у књижевну поетику. А ни физичари се, кад боље погледам, нису устезали од зајмљења идеја – и не само термина – из књижевности. У сваком случају, какве се тек ту све проверзије могу досегнути! Биће то проверзије нове генерације, да не кажем, *Проверзије*

2.0. Из метонимијских разлога, сетим се Пјера Клосовског, који је преводио Бенјаминов текст под Бенјаминовим строгим надзором. Негде у време када је Жорж Батај организовао часопис *Акефал*. Али не због самих превода, него због илустрације; на корице *Превезија*, моје прве књиге, ставила сам један од цртежа Балтуса, сликара, рођеног млађег брата Клосовског, једну од његових илустрација за Керолову *Алису у земљи чуда*. Ништа значајно, обичан проблесак слике. Који ће се можда показати и као изненадни увид, али тек кад се Алиса осврне.

Рецимо, за почетак, нешто овако: Савремене технологије повезане су са физиком, хемијом, биологијом, али при томе у фокусу јавне пажње леже управо практични успеси. Друштво дозвољава физичарима да расправљају о паралелним универзумима, неурофизиолозима, о локацији свести у мозгу или изван мозга, биолозима, о пореклу морала путем природне селекције, али ове конструкције саме по себи не налазе широк одјек. Главна очекивања повезана су управо са технологијама. Данас мало ко верује у то да наука може спознати свет у његовим најдубљим основама и чак помоћи у проналажењу смисла људског живота. Зато је сада сасвим очигледно да наука одлично може стварати нове технологије и свакојаке удобности. Код Лудвига Витгенштајна постоји следећа слика у вези са основама математике у 'Записима о филозофији математике': тражити те основе – то је исто што и покушавати да се замку нацртаном на папиру одоздо доцрта стена, а све из бриге да ће се иначе замак сурвати. У савременој науци и тако 'све функционише', без ослањања на коначну теоријску чврсту подлогу или темељ: *it works*. Кажу да је Витгенштајн веома волео овај израз, супротстављајући се филозофским трагањима за основама: 'Оставите,

дођавола, ту ствар на миру, кад већ ради'. *It works.*" По мом мишљењу, то је веома тачно запажање са становишта развоја технологија. Главно је успех, и никога не занима какве су основе које омогућавају постизање резултата. Штавише, мало ко верује да ће трагање за основама донети неке нове предлоге. У томе лежи, можда, општи проблем филозофије науке: критика успева, а грађење – не. Зато је у савременој епистемологији и настала, као нека врста њеног исхода, теза Паула Фајерабенда '*anything goes*' – све може да прође. Науци нису потребна методолошка правила и ограничења, не треба се трудити да се изгради непротивречна слика основе ове или оне науке, пошто то ионако не омета напредовање технолошког развоја. Добра је свака теорија, и сваки метод, само ако раде, ако дају практичне резултате и технолошке могућности. Повежимо две изјаве: '*It works, that's why anything goes*' („Ствар ради, и зато све може да прође“). Другим речима, идеал науке на крају је постао повезан управо са развојем технологија. У време логичких позитивиста постојали су идеали науке повезани са научним објашњењем (дедуктивно-номолошки модел објашњења) и јединством науке (сводљивост различитих нивоа организације на фундаменталне законе у оквиру епистемолошког редукционизма). Развој науке довео је до рушења тих идеала.

Кад размишљам о практичним резултатима, не могу да обиђем данас највећи, узбудљив, и по имагинацију претећи, величанствен, и страшан: оно што зовемо вештачка интелигенција, мада по мени термин (или српски превод тог термина) није нимало срећан: вештачка интелигенција. Истраживања, или потраге, за њеном квантном варијантом. Квантно рачунарство, квантни компјутинг. Већ данас, све широко доступне верзије, ЧатГПТ, Грок, Дипсик, има много варијанти, кажу, прете писцима и преводиоцима, уз остале,